

STREDOEURÓPSKE HUMANISTICKÉ FÓRUM 2020

HUMANIZMUS A VÝZVY
21. STOROČIA

SPOLOČNOSŤ PROMETHEUS
– združenie svetských humanistov

STREDOEURÓPSKE HUMANISTICKÉ FÓRUM 2020

HUMANIZMUS A VÝZVY 21. STOROČIA.

ISBN: 978-80-570-2640-2

9 788057 026402

Zostavovateľ:	PhDr. Roman Hradecký (ed.)
Recenzenti:	prof. PhDr. Vasil Gluchman, CSc. doc. PhDr. Matej Beňo, CSc.
Jazyková korektúra:	PhDr. Ľudmila Šimčáková
Vydavateľ:	Spoločnosť Prometheus – združenie svetských humanistov
Sadzba:	Danielson, s.r.o.
Tlač:	Danielson, s.r.o.
Vydanie:	Prvé
Počet strán:	180
Rok vydania:	2020
Náklad:	500 kusov

Vydané vďaka podpore Humanists International, nadácie Pantheon Foundation, Jána Miadoka i členským príspevkom, darom a podielu z 2 % daní, ktoré venovali naši členovia a sympatizanti.

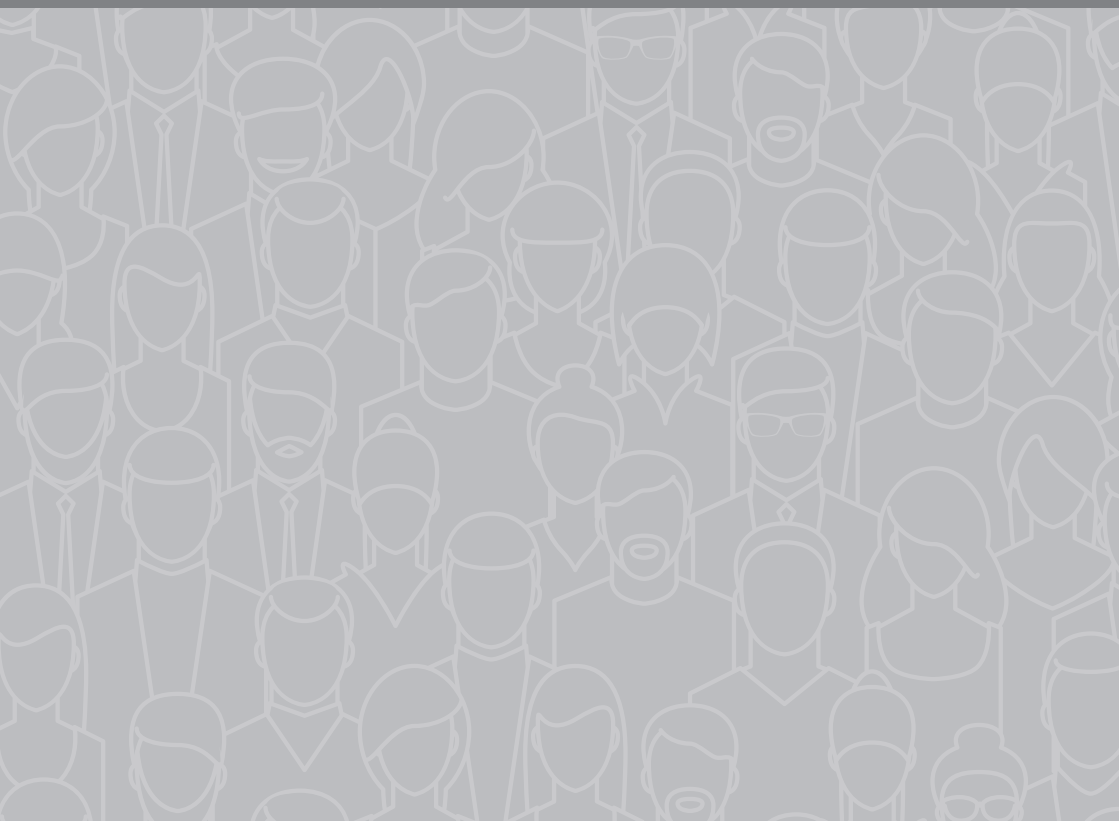

SPOLOČNOSŤ PROMETHEUS – združenie svetských humanistov
Pod Bánošom 14 • 974 11 Banská Bystrica
e-mail: office@prometheus.sk • www.prometheus.sk

HUMANIZMUS A JEHO HODNOTY AKO RIEŠENIE PROBLÉMOV SPOLOČNOSTI 21. STOROČIA

Právnik a publicista **doc. JUDr. Branislav Fábry, PhD.**, pôsobí ako docent na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, Katedre teórie práva a sociálnych vied. Vo svojej tvorbe sa zameriava najmä na tvorbu práva, vzťah práva a politiky, práva a bioetiky. Je členom Akademického senátu Právnickej fakulty UK, v rokoch 2005-2008 bol členom Slovenskej komisie pre bioetiku UNESCO a od roku 2009 je členom Etickej komisie Ministra zdravotníctva SR.

Je autorom viacerých vedeckých publikácií, z ktorých sú najznámejšie: Človek a osoba v práve a v bioetike (2007), Teória práva (2017) v spoluautorstve s R. Kasínom a M. Turčanom, Teoretické problémy tvorby práva (2018). Žije v Bratislave.

Spoločnosť Prometheus – združenie svetských humanistov udelila docentovi Branislavovi Branislavovi Fábrymu čestný titul **Humanista roka 2020** za významnú a dlhoročnú prezentáciu a obhajobu hodnôt humanizmu a tolerancie, za osobný príklad a výchovu k úcte k človeku, ľudským právam, kultúre, hodnotám a slobode.

Hodnota mieru a právo na mier v 21. storočí

Abstrakt

Autor príspevku rozvíja tému hodnoty mieru a práva na mier v 21. storočí so zameraním na jeho silnú humanistickú dimenziu. Pozornosť venuje prehľadu názorov na mier v dejinách myslenia, ale ja jeho normatívnemu zakotveniu v dokumentoch Organizácie spojených národov. V protiklade s tým osobitne analyzuje zbrojenie a militarizmus v 21. storočí, ktoré vedú k úpadku a zníženiu efektívnosti medzinárodného práva. V závere svojho príspevku navrhuje posilniť podporu mieru v Ústave Slovenskej republiky osobitným článkom ústavy, čo by prispelo k verejnej obhajobe mieru v 21. storočí.

Abstract

The author of the article elaborates the topic of the value of peace and the right to peace in the 21st century with a focus on its strong humanistic dimension. He pays attention to an overview of views on peace in the history of thought, but also to its normative anchoring in United Nations documents. In contrast, he specifically analyzes armaments and militarism in the 21st century, which are causing degeneration and diminishing effectiveness of international law. At the end of his contribution, he proposes to strengthen the support of peace in the Constitution of the Slovak Republic by a special article of the Constitution, which would contribute to the public defense of peace in the 21st century.

Medzi aktuálne témy, ktoré sa stali ústredným problémom začiatku 21. storočia, patrí otázka nárastu zbrojenia vo svete, úsilie o zachovanie mieru a mierovú koexistenciu štátov.¹ Napriek tomu, že verejnú podporu mieru mnohí označujú prinajmenšom za naivitu, niekedy dokonca za hybridnú hrozbu, je potrebné si uvedomiť, že nukleárny mier je jeden z hlavných predpokladov existencie ľudstva na Zemi. Pacifizmus nie je naivita, naopak, za naivnú možno považovať predstavu, že zvyšovaním výdavkov na zbrojenie a provokatívnymi vojenskými cvičeniami sa veľmociam podarí zvýšiť vlastnú bezpečnosť. Žiaľ, globálne veľmoci na čele s USA sa nedokážu z tejto špirály rastúceho militarizmu vymaniť. Napätie stále viac prerastá do situácií, ktoré by mohli viesť k novej svetovej vojne. Možno to vidieť na Blízkom Východe, kde sa vedú vojny úplne mimo pravidiel alebo bez mandátov OSN. Avšak ani v iných regiónoch sa už dnes svetová vojna nepovažuje za úplne vylúčenú ako to bolo na konci 20. storočia. Hlavným problémom je agresívna vystatovačná rétorika, umocňovaná médiami, ktorá sa už v minulosti stala podnetom k vojne. Nebolo by preto prekvapením, keby i dnes

1 VEZEMANT, PIETER D. ET AL.: *Trends in international arms trades*. SIPRI FactSheet, March 2018, s. 1-2. Pozri : https://www.sipri.org/sites/default/files/2018-03/fssiipri_at2017_0.pdf

vedla k zničujúcemu konfliktu. Porovnanie s oboma svetovými vojnami je len v tom, že dnešné zbrane dokážu spôsobiť úplnú likvidáciu ľudstva.

Zachovanie mieru či vznik ďalšej svetovej vojny závisia stále viac od toho, nakoľko racionálne konanie politikov preváži nad ich agresívnou rétorikou. Práve súčasný iracionálny jazyk mnohých svetových lídrov situáciu značne vyostruje. Týka sa to rôznych politických lídrov Západu, ktorí napr. v prípade káz Skripal'ovcov, Naval'ného či chemických zbraní v Sýrii svojou rétorikou vyvolávajú iracionálnu hystériu. *Najvyzývavejšie sa správa a vyjadruje prezident D. Trump. Spôsob jeho komunikácie na Twitteri je nediplomatický a hrubý a často sa otvorene vyhráža vojnou. Napr. v apríli 2018 napísal: „Rusko sľubuje, že zostrelí všetky strely v Sýrii. Pripravte sa Rusko, pretože prídu, pekné a nové a „chytrelé“! ² Podľa niektorých názorov je dnes riziko zničenia sveta dokonca väčšie než počas studenej vojny, pretože vtedy existoval racionálnejší dialóg superveľmocí. Mimochodom, aj D. Trump sa vyjadril, že vzťahy s Ruskom sú „najhoršie v celej histórii, vrátane Studenej vojny“.* ³ Bez ohľadu na to, či to je pravda, podobné výroky by sa mali používať opatrnejšie. Predstava, že súčasnosť je horšia než napr. Kubánska kríza, vyvoláva mnoho obáv a môže spustiť paniku..

Úvahy o mieri a o práve na mier

Mier je síce mimoriadne aktuálnou témou, je však tiež témou mnohých filozofických úvah a spisov, dokonca možno povedať, že ide o jednu z najčastejších tém právnych a politických diskusií. Nie je možné popísať všetky teórie, ktoré sa otázke mieru venovali, avšak je potrebné aspoň čiastočne spomenúť základné idey, ktoré zohrali úlohu v histórii. Volanie po mieri sa objavilo už v náboženských a mytologických predstavách, kde sa téma mieru spájala so „zlatým vekom“ alebo so životom v raji. Túžba po mieri je vyjadrená aj v Biblii: „Pokoj vám zanechávam, svoj pokoj vám dávam.“ (Jn, 14,27). Na nezmyselnosť riešenia sporov vojnami poukazyval už aj napr. Erazmus Rotterdamský vo svojom „Žalospeve mieru“. Na mnohé jeho myšlienky nadväzoval Ján Amos Komenský vo svojom diele „Obecná porada o náprave vecí lidských“, kde žiadal prevýchovu ľudstva smerom k nastoleniu mieru. V Európe novoveku sa veľmi rozšírili i myšlienky abbé de Saint-Pierre a jeho „Projekt večného mieru v Európe“, najmä však úvahy nemeckých filozofov 18. storočia. ⁴ Osobitne treba spomenúť vplyvný spis Immanuela Kanta „K večnému mieru“, na ktorý sa odvolávajú mnohí pacifisti dodnes. Podľa Kanta je človek tvorcom svojho osudu a je v jeho možnostiach zmeniť existujúci stav. Prírodný stav bol podľa neho stavom vojny a neustáleho napätia a človek by sa mal usilovať o víťazstvo rozumu nad vášňami a brutalitou. Kant vo svojom projekte navrhoval predbežné články, ktoré by zakazovali polovičitý mier, ktorý nesie zárodok nových vojen, anexe, stálej armády, zbrojných úvery a intervencie. Medzi definitívne články zaradil republikánsku formu štátneho zriadenia, federáciu slobodných štátov a svetoobčianske právo.⁵

2 <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/984022625440747520>

3 <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/984032798821568513>

4 O staršej literatúre, zaoberajúcej sa problematikou mieru pozri napr. JAVŮREK, JAROSLAV: *Teorie války, míru a mírového soužití*. Praha: SPN, 1974.

5 KANT, IMMANUEL: *Zum ewigem Frieden*. Königsberg: Friedrich Nicolovius, 1795. Pozri: <http://philosophiebuch.de/ewfried.htm>

Iný postoj k mieru zaujala škola pragmatizmu, najmä filozof William James vo svojej prednáške „Moral equivalent of war“.⁶ Požaduje tam, aby ľudstvo zameralo svoju energiu z cieľov ničenia na dobrodružné a idealistické podniky. James považuje pud bojovnosti za vrozený, ale považuje ho za nesprávny a žiada, aby bol zameraný iným smerom. Ľudská povaha síce potrebuje vzrušenie, ktoré uspokojuje práve vojna, avšak miesto bojujúcej armády James navrhol, aby boli mladí ľudia odvádzaní do pracovnej armády proti prírode. Pracovali by v baniach, fabrikách a na stavbách a zameriavali svoju aktivitu na iné činnosti než je vojenské násilie. V 20. storočí najväčšiu popularitu so svojimi protivojnovými názormi získal Herbert Marcuse, predstaviteľ tzv. Frankfurtskej školy. Marcuse kritizoval tzv. industriálnu spoločnosť a vyjadril potrebu „mieru ako životnej formy“. V jeho predstave dominuje myšlienka oslobodenia pudov a odstránenia inštitúcií panstva. V doterajšej spoločnosti vznikol systém potrieb na základe organizácie panstva vo všetkých sférach ľudskej existencie.⁷ To viedlo k agresivite, ktorá sa prejavovala či už ako vznešená konkurencia alebo aj ako denný boj o vlastnú existenciu. Konkurencia, frustrácia a útlak, ktoré prináša industriálna spoločnosť, nakoniec vyústili do vojny a ničenia. Tento stav bolo potrebné nahradiť ideou mieru ako novej životnej formy.⁸ Marcuseho názory sa stali veľmi populárne napr. medzi predstaviteľmi hnutia hippies, ktorí sa ich pokúšali aj prakticky realizovať’.

Zbrojenie a militarizmus v 21. storočí

Na začiatku 21. storočia však filozofickí zástancovia pacifizmu a práva na mier stratili svoj spoločenský vplyv, najmä pod dojomom nových javov, ako napr. vojna proti terorizmu. Lenže problémy vyvolané novými formami vojny sú natoľko očividné, najmä v podobe masovej migrácie, že nie je možné volanie po mieri trvalo ignorovať’. Neúspech zástancov morálneho pacifizmu tiež vedie k zvyšovaniu záujmu o tzv. právny pacifizmus, ktorý vidí nástroj na zabránenie vojny a nastolenie mieru v právnych dokumentoch. Jedným z hlavných problémov súčasnosti je obrovský nárast zbrojenia v západnom svete. Od skončenia studenej vojny sú nespochybniteľným lídrom vo výdavkoch na zbrojenie USA – v roku 2019 boli zodpovedné za viac ako tretinu všetkých zbrojných výdavkov na svete (732 mld. USD)⁹ a s nástupom prezidenta D. Trumpa sa začali znovu zvyšovať’. Do prvej desiatky krajín s najväčšími zbrojnými výdavkami v roku 2017 patrili podľa SIPRI¹⁰ ešte tri ďalšie štáty NATO (Francúzsko – 50 mld. USD, V. Británia – 49 mld. USD, Nemecko – 49 mld. USD), ako aj Čína (261 mld. USD), Saudská Arábia (62 mld. USD), Rusko (65 mld. USD), India (71 mld. USD), Japonsko (48 mld. USD) a Kórea (44 mld. USD).¹¹

6 JAMES, WILLIAM: *Moral Equivalent of War*. Pozri: <https://www.uky.edu/~eushe2/Pajares/moral.html>

7 MARCUSE, HERBERT: *Der eindimensionale Mensch*. München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 1998, ss. 21 a nasl.

8 TAMTIEŽ, ss. 236 a nasl.

9 *Trends in World Military Expenditure, 2019*. SIPRI Fact Sheet, April 2020, s. 2. Pozri: https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-04/fs_2020_04_milex_0_0.pdf

10 Štokholmský medzinárodný inštitút pre výskum mieru <https://www.sipri.org/>

11 TAMTIEŽ.

Napriek tomu, že krajiny NATO dlhodobo vydávajú na zbrojenie viac ako celý zvyšok sveta, naďalej prudko navyšujú výdavky – každá krajina má vydávať na zbrojenie aspoň 2 % HDP.¹² Zbrojenie v krajinách NATO však vedie aj k zbrojeniu štátov mimo NATO. Keď totiž štáty v Afrike alebo na Blízkom Východe vidia situáciu vo financovaní zbrojenia v NATO, musia to vnímať ako ohrozenie vlastnej bezpečnosti. Práve tieto štáty sú častým objektom útokov Západu. Dá sa preto očakávať, že na dané zbrojenie zareagujú navýšením vlastných zbrojných výdavkov. Za nebezpečný treba považovať i fakt, že výdavky na zbrojenie rastú aj v Číne, v ekonomickej veľmoci 21. storočia.¹³ Čína svoje zbrojenie odôvodňuje obavami z prevahy USA vo všetkých typoch zbraní a Peking si naozaj kladie legitímnu otázku, čo novou vlnou zbrojenia v NATO západné veľmoci sledujú. Nové zbrojenie vníma Čína ako veľmi podozrivé a to nielen kvôli nedávnym incidentom s americkou flotilou v Juhočínskom mori. Čína na začiatku 21. storočia realizovala skôr opatrnú politiku, avšak s jej rastúcimi hospodárskymi úspechmi narastajú aj politické a ekonomické rozpory s USA.¹⁴ Postoje Číny voči vojenskej moci USA pritom vyvolávajú nové otázky. Nejde len o otázku Juhočínskeho mora, ale aj o otázku územnej celistvosti Číny, najmä v prípade Taiwanu, ale i v prípade Hongkongu. Práve Čína má pritom dosť zdrojov na globálne „preteky v zbrojení“ s USA, preto ide o osobitne nebezpečný trend.

Pokiaľ ide o hlavný dôvod zbrojenia v Európe v súčasnosti, často sa poukazuje na „ruskú hrozbu“. Lenže, tak ako Západ považuje ruskú politiku za hrozbu, podobne vníma západné zbrojenie Moskva. V Moskve argumentujú, že výdavky krajín NATO na zbrojenie sú dnes mnohonásobne vyššie než výdavky Ruska a dokonca aj niektorí európski členovia NATO (V. Británia, Francúzsko, Nemecko) vydávajú na zbrojenie len o niečo menej ako Rusko.¹⁵ Európske výdavky na zbrojenie sa ako malé môžu naozaj javiť len v porovnaní s americkými výdavkami. Ak by sa mali zvýšiť na 2 % HDP, samotné Nemecko čoskoro dostihne vo výdavkoch na obranu Rusko, čo bude pre Moskvu veľký problém už kvôli historickým dôvodom.¹⁶ Požiadavka na ďalšie zvýšenie nemeckých zbrojných výdavkov na 2 % HDP, ktorú NATO už niekoľko rokov presadzuje voči európskym členom, nemá v skutočnosti opodstatnenie.

Pre svetovú bezpečnosť by pritom bolo oveľa výhodnejšie, keby veľmoci miesto zbrojenia venovali svoju pozornosť ekonomickému rozvoju. Znížilo by sa tým riziko terorizmu i počet utečencov, avšak aj zisky zbrojárskeho koncernu.

---

12 The Wales Declaration on the Atlantic Bond, čl. 5. Pozri: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_112985.htm?mode=pressrelease

13 БАРАБАНОВ, МИХАИЛ СЕРГЕЕВИЧ – КАШИН, ВАСИЛИЙ БОРИСОВИЧ – МАКИЕНКО, КОНСТАНТИН ВЛАДИМИРОВИЧ: *Оборонная промышленность и торговля вооружениями КНР*. Москва: РИСИ, 2013, ss. 11 a nasl.

14 Luo Yuan: *China's Maritime Strategy in the Island Dispute*. In: Guo, Maya X.: *Trust in the Theory. China's Philosophy for a New International Order*. Beijing: Foreign Languages Press, 2013, 107-133, ss. 111 a nasl.

15 *Trends in World Military Expenditure, 2020*. SIPRI Fact Sheet, April 2020, s. 2. Pozri: https://www.sipri.org/sites/default/files/2020-04/fs_2020_04_milex_0_0.pdf

16 Pozri napr. KREJČÍ, OSKAR: *Problém zvaný Německo*. In: <http://casopisargument.cz/2018/09/24/problem-zvany-nemecko/>

Úpadok medzinárodného práva

Keďže vo svete narastajú výdavky na zbrojenie, bolo by potrebné, aby toto potenciálne veľké množstvo nových sporov efektívne regulovali normy medzinárodného práva. Trend v 21. storočí je však presne opačný a najmä globálne veľmoci sa zaslúžili o zníženie efektivity medzinárodného práva. Išlo predovšetkým o vojenské intervencie, ktoré sa uskutočnili bez mandátu Bezpečnostnej rady OSN. Najznámejšie agresie sa uskutočnili v Juhoslávii 1999 a v Iraku 2003, ale aj opakované útoky západných veľmocí v Sýrii či postup Ruska na Ukrajinu v súčasnosti predstavujú problém. Je paradoxné, že na pošľapávaní medzinárodného práva majú hlavnú zásluhu práve víťazné veľmoci 2. svetovej vojny, pričom práve súčasné medzinárodné právo konzervuje mnohé ich neoprávnené privilégia. Väčšina inštitúcií OSN dodnes sídli v rozvinutých krajinách Západu a aj zloženie hlavných orgánov OSN zvyhodňuje tieto štáty: dokonca aj pomerne malé európske krajiny ako Francúzsko a V. Británia majú dodnes právo veta v Bezpečnostnej rade OSN, zatiaľ čo obrovské štáty ako India alebo Brazília nie.

Za veľmi nebezpečnú treba považovať i intenzívne šírenú predstavu, že medzinárodné právo je neefektívne a preto sa ním veľmoci nemusia riadiť.¹⁷ Útoky bezpilotnými lietadlami v desiatkach krajín, budovanie základní bez súhlasu tamojších vlád či priame vojenské intervencie s cieľom zvrhnúť predstaviteľov iných štátov sa stali bežnou súčasťou politiky. Určite sa dá súhlasiť s názorom, že medzinárodné právo má mnoho nedostatkov, nedokáže vyriešiť všetky konflikty sveta, chrániť ľudské práva v celom svete či reagovať na mnohé ďalšie výzvy súčasného sveta, avšak ani to ako dôvod na nerešpektovanie medzinárodného práva nestačí. Vládnuci militaristi totiž používajú presne takú logiku, akú pri riešení problémov vo vnútroštátnom práve označujú za extrémizmus.

Analógiou konania globálnych militaristov by mohli byť návrhy niektorých skupín riešiť problémy v rímskych osadách SR protiprávnou svojpomocou. Hoci efektivita práva pri riešení tamojších problémov je nízka a polícia, prokuratúra či ďalšie orgány sú preťažené, je zrejme, že protiprávna svojpomoc by k vyriešeniu problémov nevedla, naopak, niečo také určite by to zvýšilo napätie v spoločnosti a problémy spoluzitia rôznych skupín obyvateľstva iba zhoršila.

Právo na mier a jeho normatívne zakotvenie

Otázky mieru dlhodobo patria na prvé miesto vo verejnej diskusii na svete. Už v *Charte OSN* sa nastolenie a zachovanie svetového mieru a medzinárodnej bezpečnosti vyhlásili za hlavné ciele OSN. V čl. 1 sa objavuje požiadavka „robiť účinné kolektívne opatrenia, aby sa predišlo ohrozeniu mieru, odstránilo sa jeho ohrozenie a potlačil každý útočný čin“.¹⁸ Dané ustanovenia sú doplnené zákazom použitia sily v čl. 2 ods. 4, ako aj ustanoveniami v Rímskom štatúte z roku 2002¹⁹, v re-

17 KLEINFELD, JOSHUA: *Skeptical Internationalism: A Study of Whether International Law Is Law*. Fordham Law Review, 78, 2010, č. 5, ss. 2452-2527, ss. 2504 a nasl.

18 Charta OSN, čl. 1.

19 Rímsky štatút, čl. 2 ods. 4. Pozri: https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/EA9AEFF7-5752-4F84-BE94-0A655EB30E16/0/Rome_Statute_English.pdf

zolásii Valného zhromaždenia OSN o definícii agresie z roku 1974²⁰ či v ďalších dokumentoch.²¹ Avšak napriek tomu, že mier ako hodnota sa objavuje vo viacerých dokumentoch, právo na mier ako subjektívne právo jednotlivcov alebo skupín sa doteraz nepodarilo univerzálne kodifikovať. Vo všeobecnosti platí, že právo na mier presadzujú najmä štáty mimo vyspelého sveta. Jediným právne záväzným dokumentom, v ktorom bolo právo na mier doteraz kodifikované, je *Africká charta ľudských práv a práv národov*²² (Banjulská charta) z roku 1986. Z ďalších dokumentov treba určite spomenúť *Deklaráciu o príprave spoločnosti na život v mieri* z roku 1978 či *Deklaráciu o práve národov na mier* z roku 1984. Tieto materiály vyzývajú štáty, aby implementovali právo na mier, v medzinárodných vzťahoch rezignovali na vedenie vojny a používanie násillia a namiesto toho, aby využívali mechanizmy mierového riešenia sporov zakotvené v Charte OSN. Aj v OSN toto právo podporujú najmä orgány, kde nedominujú globálne mocnosti, ale krajiny rozvojového sveta. Dokumenty, týkajúce sa práva na mier, schválilo Valné zhromaždenie OSN, ale nie Bezpečnostná rada OSN, kde veľmoci znemožňujú prijatie podobných dokumentov prostredníctvom práva veta. Keďže rezolúcie Valného zhromaždenia OSN nie sú právne záväzné, majú prijaté dokumenty iba limitovaný účinok. Na tento nedostatok poukazovali viaceré členské štáty a niektoré orgány OSN. Aj preto Rada OSN pre ľudské práva poverila svoje poradné grémium vypracovaním návrhu deklarácie o práve na mier, jeho prerokovaním na celosvetovej úrovni v rámci konzultácií a zhrnutím výsledkov.²³ Podľa niektorých názorov je to len snaha o odklad riešenia problémov do budúcnosti, avšak aj takýto postup prispieva k tomu, že tému nemožno úplne ignorovať ani v rozhodovacích procesoch a diskusiách medzi najvýznamnejšími mocnosťami súčasného sveta. Právo na mier sa obvykle považuje za ľudské právo tretej generácie a s tým súvisí aj jeho nejednoznačnosť. Diskutuje sa najmä o okruhoch problémov, ktoré by malo dané právo zahŕňať. Medzi obvyklé témy, súvisiace s právom na mier, patria odzbrojovanie, zákaz hrozby silou a používania násillia v rozpore s pravidlami OSN, znižovanie výdavkov na zbrojenie či právo na odmietanie výkonu povinnej vojenskej služby. V súvislosti s právom na mier sa tiež diskutuje o potrebe zvláštnej ochrany zraniteľných skupín obyvateľstva, najmä v čase vojnových konfliktov. Zástancovia širšej koncepcie práva na mier zdôrazňujú aj ochranu životného prostredia a zákaz pôsobenia súkromných bezpečnostných spoločností v oblastiach obranných aktivít.²⁴

V 21. storočí sa tiež stále viac stierajú hranice medzi násillím v medzinárodných vzťahoch a násillím páchaným na vnútroštátnej úrovni. Súvisí to aj s narastajúcou ekonomickou diskrimináciou, chudobou a nedostatočnou rozvinutosťou určitých

---

20 Rez. VZ OSN č. 3314 (1974). Pozri: [http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3314\(XXIX\)&lang=R](http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/3314(XXIX)&lang=R)

21 Spomenúť možno viaceré dokumenty rôznych subjektov, napr. Deklaráciu z Oslo: <https://humanists.international/policy/the-oslo-declaration-on-peace/>, návrh Deklarácie pre svetový mier z roku 2019: <https://globalpeace.me/declaration/>

22 Africká charta ľudských práv a práv národov, čl. 23. Pozri: <https://www.achpr.org/legalinstruments/detail?id=49>

23 KÄMPF, ANDREA: *Mier*. In: Pollmann POLLMANN, ARND – LOHMANN, GEORG (ED.): *Ľudské práva. Interdisciplinárna príručka*. Bratislava: Kalligram, 2017, ss. 358-362

24 TAMTIEŽ, s. 360.

skupín obyvateľstva. Preto sa pri práve na mier čoraz viac hovorí aj o mieri vo vnútri štátov. Je zaujímavé, že vo vnútri štátov ako hlavný garant mieru pôsobí právny poriadok, ktorý má zabezpečiť riešenie sporov nenásilným spôsobom. Kvôli tomuto aspektu sa pri práve na mier diskutuje aj o práve na rozvoj. Toto právo sa vníma ako samostatné ľudské právo tretej generácie, avšak tiež ako veľký komplex súvisiacich problémov, najmä v podobe spravodlivejšieho ekonomického poriadku.²⁵ Práve vzťah práva na rozvoj a práva na mier poukazuje na význam komplexnosti ľudských práv a slobôd, ktoré sa nedajú oddeliť od spoločenských a globálnych podmienok vývoja ľudstva. Tieto podmienky sú naopak nevyhnutné pre efektívne uplatňovanie ľudských práv ako takých.

Slovenská republika a problematika mieru

V posledných rokoch prebieha na Slovensku masívna mediálna kampaň za zvyšovanie výdavkov na ďalšie zbrojenie. Deje sa to napriek tomu, že existujú závažnejšie a aktuálnejšie dôvody na nové výdavky, najmä v súvislosti s pandemiou koronavírusu COVID 19. Na obranu pred týmito militaristickými excesmi by bolo potrebné zakotviť mier ako hodnotu v našom právnom poriadku. Slovenská ústava síce v preambule hovorí o „mierovej spolupráci s ostatnými demokratickými štátmi“, ale túto hodnotu treba definovať aj širšie a priamo v normatívnej časti ústavy. Jednou z možností by bolo vytvorenie nového čl. 1 ods. 3 ústavy, kde by sa zdôraznila podpora mieru. Presná formulácia by bola zrejme vecou podrobnejšej odbornej diskusie, avšak mohla by znieť napr. takto: „Slovenská republika podporuje mierovú spoluprácu so všetkými štátmi, aktivity smerujúce k odstraňovaniu napätia medzi štátmi, ako aj znižovanie výdavkov na zbrojenie a ich použitie pre realizáciu práva na rozvoj.“ Žiaľ, v súčasnej atmosfére by niektoré skupiny militaristov boli schopné podobné návrhy na novelizáciu ústavy označiť za extrémizmus. Avšak aj tento fakt poukazuje na potrebu vysvetľovania a verejnej obhajoby mieru v 21. storočí.